

O SPERANȚĂ ARHEOLOGICĂ ÎNTRERUPTĂ. PAGINI DIN CORESPONDENȚA ARHEOLOGULUI EMIL COLIU CU INGINERUL ION TEODORU ÎNTRE ANII 1934 – 1939

George Trohani

UNE ESPÉRANCE ARCHÉOLOGIQUE INTERROMPUE. PAGES DE LA CORRESPONDANCE D'ENTRE L'ARCHÉOLOGUE EMIL COLIU ET L'INGÉNIEUR ION TEODORU DES ANNÉES 1934–1939

Emil Ștefan Coliu est né le 19 juillet 1910 et il est mort le 24 septembre 1939, à Focșani. Pendant cette brève vie de seulement 29 années il a collaboré a plusieurs publications et journaux, il a soutenu son doctorat en archéologie et il a été assistant universitaire, promettant de devenir un réputé archéologue. Il a participé aux fouilles archéologiques conduites par les époux Scarlat și Marcelle Lambrino à Histria et Constanța.

L'un de ses meilleurs amis a été l'ingénieur Ion Teodoru, de même de Focșani, né le 16 mai 1910 et décédé le 27 novembre 1994, polytechnicien de Timișoara.

Entre ces deux bons amis, pendant les années 1934–1939, s'est déroulée une intense correspondance, que nous l'espérons présenter avec un certain intérêt pour l'histoire de l'archéologie roumaine, pour ceux qui fouillent de nos jours à Histria, mais aussi pour ceux qui s'occupent des relations interhumaines de l'époque d'entre les deux guerres mondiales. Il s'agit de plusieurs lettres envoyées par Emil Coliu à Ion Teodoru.

La plus grande partie des lettres des années 1934–1936, sont envoyées de Constanța ou Histria, celles de l'automne et de l'hiver de 1936–1937 de Rome, pour qu'en été 1937 il revienne à Histria et ensuite dans d'autres coins de la Dobroudja–à Iglîța et Turcoaia. Mais au mois de septembre, quand l'automne commence, la mort est venue ... Mais l'amitié entre ces deux jeunes est restée dans la mémoire du destinataire des lettres toute sa vie.

Emil Ștefan Coliu s-a născut la 19 iulie 1910 și a murit la 22 septembrie 1939¹, la Focșani, în urma unei congestii cerebrale în timp ce se bărbiera. Era fiul lui Ștefan I. Coliu și al Eleonorei Șt. Coliu, născută Gheorghiu. A urmat cursurile liceului „Unirea” din Focșani, iar între anii 1928–1932 Facultatea de Filozofie și Litere (secția Istorie) din cadrul Universității din București.

În această scurtă viață de doar 29 ani a colaborat la mai multe publicații și jurnale (Adevărul Literar, Însemnări Ieșene, Viața Românească etc.), și-a dat doctoratul în arheologie și a ocupat postul de asistent universitar la Universitatea din București în cadrul facultății de Litere, promițând să devină un renumit arheolog. A participat la săpăturile arheologice conduse de către soții Scarlat și Marcelle Lambrino la Histria și Constanța. Dintre lucrările sale reține atenția *Contribuții la un istoric al Mănăstirii Mira* ce a apărut la Constanța, în 1932 și a fost distinsă cu

¹ Aceste date le avem prin bunăvoința familiei Coliu, în Enciclopedia Cugetarea este trecut că zi a decesului data de 24 septembrie.

premiul Hillel. O altă lucrare importantă a reprezentat-o volumul *La collection de vases grecs du Musée Kalinderu*, apărută la București în toamna anului 1937, lucrarea sa de doctorat. Mai trebuie menționate articolele *O nouă descoperire în domeniul ceramicii pictate din Moldova de Jos*, din Milcovia, Focșani, IV, 1–2, 1933, p. 33–46², și *Un sarcophage à symboles à Tomis*, ce a apărut în Istros, *Revue Roumaine d'Archéologie et d'Histoire Ancienne*, I, 1934, p. 81–116.

Unul dintre bunii săi prieteni a fost inginerul Ion Teodoru, focșănean și el, născut la 16 mai 1910 și decedat pe 27 noiembrie 1994, absolvent al Politehnicii din Timișoara.

Între acești doi prieteni s-a purtat, între anii 1934–1939, o intensă corespondență, care sperăm să prezinte un anumit interes pentru istoria arheologiei românești, pentru cei ce fac săpături la Histria, dar și pentru cei ce se ocupă de relațiile interumane din perioada interbelică. Este vorba de misive trimise de către Emil Coliu, iscălite Mielu, lui Ion Teodoru, alintat Puiu³.

În București, Emil Coliu locuia pe strada Transilvaniei Nr. 14 B, iar Ion Teodoru primea corespondența la adrese fluctuante — Calea Victoriei nr. 61, Bd. Dinicu Golescu nr. 1, str. Izvor nr. 23 — în funcție de situația sa profesională și familială.

Într-o primă scrisoare, din 3 martie 1934, își autoanalizează firea în raport cu prietenii sau cu restul lumii, cu primii fiind expansiv, iar pentru ceilalți reprezentând o „enigmă” sau un „sfînx” (scrisorile 1, 3, 8, 11). Ba chiar se ceartă cu oamenii, devenind impulsiv (scrisoarea 3), în perioada când lucrează la teza sa de doctorat — pe care dorește a o termina până în toamnă — dar

făcând și traduceri literare. Scrisorile încep, deobicei, într-un stil glumeț, chiar ironic și muștrător la adresa prietenului său. Din ele reies aspirațiile tinerilor din perioada interbelică, doritori a face carieră atât profesională cât și socială (a se vedea scrisorile 2, 4, 13, 15, 19), renunțând la căsătorii de complezență sau cu persoane ce nu aveau aceleași aspirații — ruperea legăturilor cu Paula Ailincăi dar și predilecția pentru anumite vederi de stînga (scrisoarea 4).

Majoritatea scrisorilor, din anii 1934 și 1936, sunt trimise din Constanța sau Histria, dar, din păcate — pentru arheologii de astăzi — sunt destul de vagi în ceea ce privește descoperirile arheologice. Reies însă, printre rânduri, ritmul de muncă, vizitele autorităților, inclusiv ale Regelui și primului ministru, fapt ce nu trebuie neglijat... (scrisorile 4, 6, 7).

În toamna-iarna lui 1936 și 1937 Emil Coliu se află la Roma, ca bursier la Accademia di Romania (scrisorile 8, 9) — vizitează monumente, merge la concerte... dar este dornic de discuții elevate cu prietenii...

În vara lui 1937 revine la săpăturile din Constanța și Histria (scrisorile 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18), dar este amenințat de concentrări în armată (scrisoarea 12). Caută colaborări la diferite publicații și scrie lucrări științifice sau literare, dorind și o eliberare de sub tutela profesorului Scarlat Lambrino (scrisoarea 15), vrea să meargă la concertele dirijate de George Georgescu (scrisoarea 16, 17). Are vizite importante la Histria — Regele (scrisorile 12, 13), Mihail Sadoveanu (scrisoarea 16).

În vara lui 1938 se află iarăși în Constanța și Histria, fără bani și fără chef, cu prea multă lume în vizită și ciocniri cu Maestrul Lambrino, visându-se liber, la anul, împreună cu I.T., pe plaja din Mamaia (scrisorile 19, 20).

În schimb, în luna iunie 1939 se află concentrat la Focșani, tocmai când avea nevoie de timp liber pentru Histria (scrisorile

² În legătură cu acest articol a se vedea și: Notă în *Arheologia Olteniei*, XIII, fasc. 71-73, 1934 ; R. Vulpe, Notă în *Revista Istorică Română*, III, 3, 1933, 406

³ Prezentele scrisori ne-au fost puse la dispoziție de către Doamna Beatrice Bednaric. Fotografiiile le-am obținut grație Domnului Mircea A. Coliu. Un deosebit sprijin am primit din partea Doamnei Ruxandra Zoe Teodoru-Crișan. Tuturora le mulțumim și cu această ocazie.

22 și 23). La începutul lui august se află însă la Histria — este bolnav și are febră, trebuind a pleca la Iglia (scrisoarea 24). La sfârșitul lunii se află pe șantierul de la Turcoaia, așteptându-l pe profesorul Lambrino, dar și pe I.T., în vizită (scrisoarea 25)... și nu s-au mai revăzut. Amintirea prieteniei a rămas însă peste ani, dovadă fiind și păstrarea respectivelor scrisori de către „destinatar”.

În afara acestor scrisori s-au mai păstrat mai multe bilețele și cărți de vizită trimise cu diferite ocazii, ca între doi buni prieteni, cu rugăminți de rezolvat anumite treburi sau pentru a se vedea.

Și astfel s-a încheiat viața unei tinere speranțe a arheologiei greco-romane românești, din perioada de tranziție de la Vasile Pârvan și familia Lambrino la generația post celui de al doilea război mondial.

Iar în încheiere vom prezenta și câteva misive iscălite de cei ce l-au apreciat pe arheologul Emil Coliu după aflarea decesului său prematur — misive trimise inginerului Ion Teodoru de către Marcelle Lambrino (scrisoarea 26), Nicole de Seuri (? sau Sauvini?) (scrisoarea 27) și de Aureliu Coliu (scrisoarea 28), fratele arheologului⁴.

1) 1934 martie 3 (data poștei 4 martie), carte poștală trimisă din București de E.C. Dlui Cand(idat) Inginer Puiu Theodoru, absolvent, Școala Politehnică. Timișoara, și primită pe 5/6 martie.

„Jubite prietene, Am primit c.p. la care drept să-ți spun nu mă așteptam de loc. Dat fiind înfrigurarea ta din zilele petrecute aici și mai ales plecarea ta bizară, te credeam cu desăvârșire pierdut pentru mine ; mai întâi pierdut în mreșile fermecătoarei noastre prietene al cărui nume e inutil să-l pronunți și pierdut a doua oară în tenebrele cenușii ale orașului cazarmă (asta e Timișoara). Am auzit că pe ruta Buc(urești) — Brașov ați

vorbit de mine. Tu te-ai fi mirat de schimbarea mea și buna (în sens de vechiu) mea prietenă te-ar fi aprobat. Dragă prietene(.) ție pot să-ți spun că v-ați înșelat amândoi și îngăduie-mi să fiu mândru că-mi joc atât de perfect comedia încât am izbutit să vă înșel. La ce bun comedia asta ți-o voi spune între patru ochi și altă dată. Țin să-ți spun deocamdată că numai voi doi ați fost aceia care ați putut constata <expansivitatea> mea.

Restul lumii se plânge dimpotrivă de mușenia mea și nu vorbește decât de <enigma> Coliu sau de <sfînxul> Coliu. Iată datele problemei. Căznește-te și o rezolvă tot n-ai să ai ce face la militarie. Dacă nu izbutești scrie-mi și-ți voi trimite un document care să te ajute.

Mulțumesc pt. chestia Popovici indiferent de reușită. Gestul și amabilitatea cuiva contează. Te sărut, Mielu. Mai scrie-mi”

2) 1934 martie 19 (data poștei), trimisă de E.C., din București, str. Transilvaniei Nr. 14 B, către I.T., la Căminul Scoalei Politehnice din Timișoara, unde sosește pe 21 martie.

Începe pe un ton ironic, dojenitor, ca între prieteni, drept răspuns la o scrisoare „ocărătoare” din partea lui I.T., care a început milităria. „...nu te alarma așa de ineptiile milităriei. Așa-i ea și n-ai ce face. Tot tâlcul e s-o iei în glumă și să te sforțezi puțin la început ca să-ți placă... să te gândești neîncetat că ai noroc de un an de viață în aer liber, de eforturi fizice și că acesta în orice caz e un avantaj care compensează relele celelalte”.

În continuare se referă la un mai vechi articol din Adevărul Literar, „intitulat Scrisoare către o prietenă închipuită” despre care crede că își închipuie cine este. „N-am din acest număr decât un exemplar de care îmi vine greu să mă despart. Îl vei citi aici când vii de Paști”.

Iar apoi îi mărturisește că și-a „ameliorat și disciplinat stilul”, lucru deosebit

⁴ Inginerul Aureliu Ștefan Coliu s-a născut în Tecuci, la 28 ianuarie 1907 (stil vechi) și a decedat în București, pe 18 septembrie 1976.

de important deoarece „în cinci ani trebuie să faci avere și să devii deputat. Atunci fondăm noi doi un ziar politic teribil și te împingem pe tine spre un minister”. Îți plac oamenii activi și energici, nu cei ce cască și se întind toată ziua.

3) 1934 mai 8, trimisă din București, str. Transilvaniei Nr. 14 B, către I.T., la Căminul Școalei Politehnice din Timișoara, primită pe 11 mai.

„(...) Află că eu n-am vină că nu ne-am fost văzut de Paști. Domnia Mea plecasem Vineri la 2 spre casă pentru că și eu am mamă care ține să mă vadă și Domnia Ta ai venit Vineri la 6,45, iar la 8 mi-ai telefonat, efort pe care-l recunosc și pentru care îți sunt recunoscător. (...)

Am neapărată nevoie de tine ca să mă dezmoștesc nițel sufletește. Am face un mic chef într-un colț discret la Băneasa(,) ceva frumos și inteligent. Și atunci am vorbi de atâtea lucruri cu care suntem amândoi în urmă.

Eu mi-am început zilele trecute lucrarea mea de doctorat(,) pe care vreau s-o dau peste cap în trei luni(,) ca în toamnă să fac și formalitatea asta și să scap de-o grijă. Cu literatura stau foarte slab, sunt într-o perioadă când n-am deloc chef de scris. Nădăjduiesc c-o să treacă. E drept că acuma lucrez la traducerea în franțuzește a unuia din marii noștri romancieri, al cărui nume îl țin secret deocamdată, și asta îmi ia mult timp.

În general, situație mai mult proastă. Oamenii mă deranjează și sunt obligat să mă cert cu toți. E drept că am devenit foarte impulsiv și asta-i cam rău.

Ce faci tu... ce face Timișoara?... și ce face frate-meu⁵ de care nu mai știu nimic!

Tovarășa ta de călătorie(,) Duduia Paula⁶(,) crede mereu că ești supărat pe ea, că nu ți-a răspuns la felicitare. Scrie-i câteva

rânduri ca să aibă motiv a-ți răspunde și să repare această indelicatete a ei(,) de care îi pare f. rău”.

4) 1934 iulie 23, trimisă din Constanța, str. 11 Aprilie Nr. 8, de către E.C. lui I.T., la Moșia Brateșu, Gara Făurei, jud. Brăila.

După ce-i scrie că a primit rândurile trimise de I.T., îi trimite două fotografii în care „eu am nițel aparența de gangster, iar tu de detectiv de la Scotland Yard”. Apoi îi cere iertare că nu se poate ține “de făgăduială și nu te invit la C(onstan)ța. Dar peste două zile trebuie să plec la Istria(,) până la 10 Aug. Atunci o să vii iar în C(onstan)ța(,) dar tu vei fi la Dadilov⁷(,) așa că combinația n-ar putea reuși.

Dragă Puiule, îți dau o veste de oarecare importanță dar al cărei secret te rog să-l păstrezi. La 1 Sept. Emil Socor pleacă de la Adevărul și formează o nouă gazetă, o mare gazetă de stângă accentuată⁸. Eu am dus două file și sper că voi reuși să intru și eu acolo. Tu nu cunoști cumva pe cineva care să fie prieten cu el și prin care s-ar putea pune a treia pilă ? ca să fii și mai sigur. Nu-i vorba că dacă ar fi așa ai face bine să pui pila pentru tine însu-ți. Camarazi de redacție, visul nostru ! Nu știu de ce(,) dar îndeplinirea lui mi se pare mai apropiată decât speram. Reflectează la cele ce-ți scriu și dacă e cazul dă-mi un răspuns. Tu(,) de la Dadilov ai să poți veni săptămânal la Buc(urești) și deci acționa, dacă ar fi cazul.

În altă ordine de idei pot să-ți spun că am comunicat la vreme scuzele tale D(omnișoar)ei Ailincăi. Am făcut-o într-o scrisoare memorabilă, care a creat o adevărată dramă — am scris-o într-un ton de ghiață și de o poliță XVIIIème siècle. Cinci minute după primire Dna P. îmi telefona disperată. Nu răspund. Alt telefon după ½ oră. Nimic. După 2 zile ne întâlnim.

⁵ Inginerul Aurel Coliu

⁶ Este vorba de Domnișoara Paula Ailincăi, ce locuia pe Calea Călărași la nr. 230 B, București – după cum scrie pe un colț al scrisorii. După căsătorie s-a numit Wenzel.

⁷ azi Mihai Bravu, între București și Giurgiu

⁸ este vorba de avocatul și ziaristul Emanuel Socor, născut în 1881, fost codirector al ziarelor Adevărul și Dimineața, apoi director la ziarele A.B.C. și Zorile.

Întâlnire dramatică. Eu îi spuneam <Domnia Voastră> și o luam cu <ați>. Ea turba. Mi-a cerut explicații. Am refuzat politicos dar ferm și rece. A doua zi i-am trimis o scrisoare de explicații care conține poate cele mai bune rânduri de literatură ce-au ieșit din condeiul meu și vor ieși vreodată. Asta a fost tot. La nuntă(.) evident(.) nu mă voi duce. Și apoi voi rupe contactul cu ei. Ce interes mai poate prezenta familia asta de burgheji mediocri și mărginiți, căci numai 2 ani îi vor trebui fetei acesteia(.) fine și inteligente(.) să devină o mausistă de five o'clock, o limbă ascuțită și(.) cine știe(.) poate(.) mamă a doi trei plozi. Păcat de ea! Eu m-am dat la o parte din drumul ei ca să fac loc altcuiva, unui eventual bărbat superior mie și din celelalte puncte de vedere și uite peste ce năpaste a căzut. În sfârșit, acum e prea târziu. Și apoi(.) poate(.) că e mai bine și pentru mine. Cine știe dacă în lupta ce trebuia să aibă loc între mine și ea în cazul unui mariaj n-ar fi reușit să mă atragă ea în cercul ei și să mă mediocrizeze.

Acum(.) am uitat toate astea. Zilele acelea mi-a fost greu întrucâtva. Era o surpriză. Acum(.) lucrul a și trecut în trecut și-l examinez rece ca pe orice fenomen biologic sau natural. Și zâmbesc fără ranchiun și fără răutate.

Dar iartă-mă că ți-am spus atâta de mine și te-am plictisit. Poate însă că prin această sinceră mărturisire enigma, faimoasa enigmă(.) e(.) în sfârșit(.) dezlegată pentru tine.

Te sărut frățeste, Mielu

P.S. Dacă-mi scrii, scrie aici(.) la C(onstan)ța(.) căci scrisorile îmi sunt trimise la Istria. Cu drag M.”

5) 1936 aprilie 1 sau 8 (miercuri) carte poștală trimisă din București către I.T. la stația Dinicu Golescu a Societății de Gaz și Electricitate, unde I.T. își avea serviciul.

Negăsindu-l seara la telefon, „silit să plec în dimineața asta în provincie, fără a te

mai vedea. Voi fi îndărăt joi sau vineri(.) după Sărbători”⁹.

6) 1936 iunie 29 (data poștei din Constanța), scrisă la „Histria marți” și primită pe 1 iulie în București de I.T., în Bd. Dinicu Golescu Nr. 1, Substația Dinicu Golescu.

Scrisoarea este adresată lui I.T. în calitate de „June necăsătorit”¹⁰. A primit cei 4000 lei trimiși, pentru care-i mulțumește, dar nu știe din ce buzunar sunt. Îl întreabă dacă nu s-a topit de căldură. Îi va trimite, la începutul lui august, cheia de la cutia de scrisori pentru a-i ridica corespondența și a o trimite la Histria.

„Ocupațiile mele la Istria sunt extrem de restrânse. Deocamdată nu fac decât să scriu la mașină și să lenevesc. Imposibil de vânat ori expediții de hoinăreală : prea cald.” Așteaptă vești de la el, “de la nenea Fănică ... și de la bunica. Eu nu pot să le dau noutăți de la orătării și pietroaie, care știu că nu te interesează așa ceva. Și apoi nu e destul că trebuie să le pui în literatură (proastă – bine înțeles).”

7) (1936 iulie/august) Nedată. Trimisă într-o miercuri, din Histria, către I.T., pe Bd. Dinicu Golescu No.1, Substația Dinicu Golescu.

Îi trimite cheia apartamentului pentru a trece o dată la 10 zile și a ridica corespondența — scrisorile închise, cele din străinătate, precum și cele de la „bunul nostru amic comun Dr. Gh. Lazăr” a i le trimite la Histria, celelalte le poate lăsa în București.

„Zilele trecute am primit vizita unei escadrelor de 7 avioane care au transformat liniștea Istriei în fort de război.

Eu lucrez, dar nu prea mult. Totuși(.) teza avansează șchiopăzând. Voi face în următoarele 3 săptămâni un efort mai mare(.) căci apoi încep săpăturile. Așteptăm

⁹ Paștele era în ziua de 12 aprilie

¹⁰ Aceasta deoarece inginerul Ion Teodoru se va căsători cu domnișoara Florica Hovsepian, căsătorie ce a avut loc în ziua de 7 noiembrie 1937, prin urmare peste mai bine de un an.

aici vizite auguste — Vodă, Principele Nicolae (cu apetisanta Sa consoartă) și primul ministru zis Guță. Te voi ține în curent cu toate acestea.”

8) 1936 decembrie 20 (data Poștei 4 ianuarie 1937, XV) trimisă din Roma, de la Accademia di Romania, către I.T., în București, Calea Victoriei no. 61 (etaj III), sosită pe 7 ianuarie 1937.

Cu două zile în urmă a primit o scrisoare din partea lui I.T. „...E inutil să caut cuvinte care să-ți exprime cât de mult m-au mișcat rândurile tale, căci nu le-aș gândi niciodată, oricât m-aș pretinde a fi un mânuitor de vorbe. Îți răspund(,) deci(,) în singurul fel care-mi rămâne: sărutându-te frățește pe amândoi obraji. Cum ești tu paradoxal și mult variabil (Este? è vero? Este è vero)(,) știu că la citirea acestor rânduri vei sări în sus, te vei taxa întâi pe tine în gând de imbecil sentimental și apoi îmi vei aplica și mie această formulă, direct și în scris. Eu o voi primi cu aceeași plăcere cu care am primit și rândurile precedente (...)

(...) Deduc deci că lucrezi foarte mult și mă supără faptul că Nenea Radu depășește limitele și te consideră mașină ca cele de la Grozăvești sau Dobrești (...)

Dragă Puiuule, pentrucă aceste rânduri îți vor ajunge în ajunul Crăciunului(,) dă-mi voie să-ți urez toate cele bune de sărbători și mai ales sănătate și bucurie (nu-ți mai urez veselie și noroc că pe acestea îmi pare că le cam ai). Îți mai urez de asemenea să ajungi cât mai curând Dir(ector) Tehnic la Gaz și Elec(tricitate) și Ministru plin. Sunt lucruri indispensabile pentru mine. Prima parte a urărilor se adresează și Dnei Teodoru¹¹ cât și primei perechi fericite Coca + Nicky¹²(,) către care te rog din suflet să mă scuzi că nu le-am dat nici un semn de viață. Ție pot să-ți

¹¹ Este vorba de Zoe Teodoru, mama lui I.T.

¹² Este vorba de recenta căsătorie a Mariei Coca Teodoru, soră cu I.T., cu Nicolae Nicolau, ambii economiști. Locuința acestora era pe Calea Victoriei nr. 61, colț cu strada Pictor Grigorescu, imobil prăbușit la cutremurul din 4 martie 1977.

spun pentru ce(,) dar te dau Dracului dacă le vei divulga și lor secretul. Închipuie-și că, imbecil ca tot(d(e)auna) și incapabil să rețin cifre am uitat numărul casei (e 61?); în același timp am uitat... numele de familie al lui Nicky. Mă muncesc de o săpt(ămână) să mi-l aduc aminte și nu pot... În același timp te rog să-mi trimiți prin aceeași c.p. adresa lui V. Sassu Brăila¹³ cât și adresa Prof. univ. Al. Rosetti¹⁴. Uită-te te rog în cartea de telefon : este strada Dionisie dar am uitat numărul. Sunt obligat să le trimit cărți de vizită de Anul Nou.

Ce să-ți spun de aici? Sunt lucruri care se pot spune numai prin viu graiu. În ce privește activitatea mea ea este aproape nulă. Doar ce văd cu ochii, că încolo nu mă învrednicesc să pun mâna pe o carte. Viața în comun nu-mi priește deoarece camarazii mă distrag, bine înțeles fără să vrea. Mai vin acum și sărbătorile așa că timpul de lucru se reduce la vreo lună. De fapt nu pentru asta am venit aici — ci ca să mă instruiesc de visu.

Îți repet că mi-e dor de tine și în special de o conversație cu tine pentru că aici n-am cu cine vorbi. Camarazii pot fi oameni de treabă dar au orizont limitat ori sunt de valori politice cu care eu și tu nu ne împăcăm. Cred că ți-am spus că avem și o camaradă(,) Dra Lupaș, o fată foarte drăguță, simpatică, vioaie și inteligentă + n alte calități(,) de care n-am timp să vorbesc aici. Nu te speria, nu-s îndrăgostit de ea, căci în acest caz n-aș vorbi de ea.

Eu mă și gândesc la plecare(,) deoarece mi-e dor de țară cât și de anumite persoane de acolo (știi la cine mă refer !)(,) cărora lipsa mea le este penibilă.

Dragă(,) îmi imaginez(,) numai(,) ce-ar fi să vii tu aici de sărbători și văd lucrurile în roz. Ar fi o folie. Să te duc eu să-ți arăt Roma și apoi să facem un cheful cu Aqua și Treve

¹³ Vasile M. Sassu, om politic liberal, era în acea perioadă ministru al Agriculturii și Domeniilor.

¹⁴ Alexandru Rosetti era în acea perioadă, în afară de profesor universitar, director al Fundațiilor pentru Literatură și Artă Regele Carol II.

sau Chianti la Biblioteca Volle, sau la Rupe Torpea (se aruncau de pe ea, în antichitate, trădătorii; acum acolo se sparg pahare) sau la Colonna Trajana. Mă rog am alcătui noi atunci programul. Dar să știi că planul cu Parisul pentru iarna viitoare nu rămâne baltă. Mergem și s-a isprăvit. Când mă gândesc îmi vine nebunie și nu alta — dar pentru asta ne trebuiește întâi smokinguri(,) căci fără asta nu se poate. O s-o facem lată și gata.

După cum vezi am inițiativă în seara asta. Se datorește poate faptului că vin de la un concert simfonic unde am ascultat ca morceau de résistance Simfon(ia a) VII a lui Beth(oven). Dirijată de un... japonez. A dirijat minunat maimuțoiul dar se sbuciuma de credeam că sboară. Ne-a dat și din lucrările proprii, muzică japoneză veritabilă, destul de drăguță, bine înțeles o melopee cu repetarea la infinit a aceluiași motiv.

Bine înțeles orchestra excelentă — e Filarmonica lor. Ni se spune că în această sală ar fi fost cândva fluerat maestrul Enescu(,) prin 1926–27–28(,) când a dirijat un concert. Nu m-ar mira(,) căci e sală cu tradiții-n fluerat. Tot în ea a fost fluerată și premiera Bărbierului din Sevilla(,) în 18 și ceva.

(...) la mulți ani și noroc mult pt. anul ce vine 1937 dacă nu mă înșel.

Te sărută cu mult drag și dor al tău, Mielu

P.S. Dacă vrei să te împrumut eu pt. frac și dacă nu te jenezi să te duci să-l iei de la Dl Lambrino pot să-ți dau eu circa 4000 lei(,) care-i am în depozit la el. Eu i-aș putea scrie lui să ți-i dea ție; e foarte simplu, el n-are să se intereseze de afacerile noastre particulare. Trebuie să aștepti însă până la 10 Ian. când se întoarce el din străinătate. Te rog răspunde-mi dacă ești de acord și atunci eu îi scriu lui(,) iar după sărbători tu îi ceri telefonic o întâlnire și te duci să-i iei (...)

9) 1937 ianuarie 5 — carte de vizită trimisă din Roma către I.T., în București, Calea Victoriei nr. 61, primită pe 8 ianuarie.

Cartea de vizită: EMIL COLIU Socio dell'Accademie di Romania in Roma. „Să trăiești, Bébé. — Ai noștri !”

10) 1937 iulie 12 (luni) – carte poștală ilustrată conținând Distrugătorul „Mărășești” văzut noaptea, trimisă din Constanța, familiei Teodoru-Nicolau, în București, Calea Victoriei nr. 61, primită pe 13 iulie.

„Respectuoase omagii și salutări din Constanța”.

11) 1937 iulie 20 (data poștei din Constanța 21 iulie), scrisă la „Constanța... 5, str. Traian, etaj I”, către I.T., pe Calea Victoriei Nr. 61, etaj III, primită pe 22 iulie.

„... am fost tot timpul omorât și plictisit, mai ales. Ar fi prea lung să-ți spun de ce. În special din cauza celor ce se întâmplă la Istria (nu trebuie să crezi că e prea grav, dar am de făcut lucruri ingrate(,) care mă împiedică să lucrez la ale mele, și asta mă enervează)... n-am cu cine schimba o vorbă inteligentă — prietenească. Aș avea nevoie de tine(,) neînchipuit, dar nu îndrăznesc să revin la Buc(urești) măcar pentru o zi — de teama căldurilor.”

Fratele Aurel va veni în București pe 28-29 iulie sau pe 1 august. Îl roagă să-l aștepte la gară pentru a-i da „relații pt. Malaxa și să-i spui unde să se ducă. Poate îl duci tu și la Leonida(,) cu care a vorbit deja la Timișoara”.

Îl roagă să-i trimită corespondența la Istria, să treacă pe la Percepția din Popa Tatu, pe la Arhivă(,) în scopul rezolvării unei impuneri. Întrebându-l de stadiul lucrărilor din strada Izvor(,) îl sfătuiește, amical, „ca să faci tot posibilul ca să te debarasezi (Vezi ce faci cu scrisoarea(,) să nu cadă în mâinile Floricăi, că-i bucluc, pot să mă spânzur, în urmă) Sper că nebuniile caniculei nu-ți vor toci iar voința și te vor readuce în brațele finanței liberale”.

Și continuă: „Maniac dragă, acum(,) o altă chestie nu mai puțin importantă. Imediat după data de 3 August să fii gata pentru o

permisie de 2-3 zile și pentru 1500 lei bani de buzunar(,) căci(,) te voi chema telefonic la C(onstan)ța, unde vom putea fi împreună(,) căci(,) ai mei pleacă la munte. Sper să pot sta 2-3 zile(,) fiind obligat să supraveghez niște săpături... Dar de această chestie să nu pomeniști lui Aurel p(entr)u că nu vreau să știe (din motive f. mărunte, după cum îți închipui și din nici o cauză prea gravă)”.

12) 1937 august 5 (data poștei din Cogealac), scrisă la „Istria miercuri seara”, către I.T., pe Calea Victoriei Nr. 61, etaj III (Blocul Ignat), primită pe 7 august.

Îl ceartă pentru lipsa de vești ... „Dacă însă, de vină în această neglijență a ta ar fi cumva Florica, apoi(,) comunică-i(,) te rog, că mă voi răzbuna grozav și-i voi face farmece și descântece în stare să-i strice casa (Femeile, chiar cele culte, se tem grozav de astfel de baliverne)”. Nu știe dacă s-a văzut cu Aurel.

„Dragă băiete, îți simt lipsa cum e imposibil de spus și descris. Mă abrutizez, adorm de prostie, n-am cu cine schimba o vorbă și aproape că uit de existența unei lumi civilizate(,) din care(,) totuși(,) fac și eu parte în timpul anului. Aș da nu știu ce pentru un ceas de sfat cu tine. De abia acum, când îmi lipsește, te pot prețui cu adevărat”.

Și continuă: „Puiule dragă, sunt amenințat de o gravă primejdie și te rog din suflet să-mi dai o mână de ajutor. Sunt amenințat să fiu concentrat la Focș(ani) pe ziua de 6 Sept. Îți închipui ce plăcere pe capul meu. Te rog pe tine să-mi faci îndatorirea următoare: Treci, te rog, cât de curând poți, pe acasă(,) pe la nenea Radu(,) și vorbește cu Ana bucătăreasa sau cu omul din casă, Tilea. Dă(-)le ordin din partea mea, să-și lase consemn unul altuia dacă lipsește unul — să primească orice hârtie de la Cercul de recrutare care vine pe numele meu (Ordin de chemare) (Ei sunt idioți și dacă nu le spui expres, refuză spunând că nu-s acasă). Le duci tu un plic cu adresa mea deasupra Direcția săpăturilor de la cetatea Istria, Of.

Domnești, jud. Constanța și cu mărci de 16 lei și le spui ca imediat ce vine o astfel de hârtie să o puie în plic și să-l dea recomandat la Poștă. Le pui în vedere să nu cumva să întârzie sau să negligeze(,) căci(,) pentru neglijența lor(,) eu pot face închisoare. În același timp îi întrebi dacă nu cumva a venit deja cineva (un militar) cu un astfel de ordin și ei l-au refuzat. Trebuie să știi aceasta ca să știi ce să fac și să mă interesez la regiment”.

Și continuă: „Dragul meu, ce să-ți spun altceva. De dimineața(,) de la 5 în picioare, mă omor toată ziua fără să pot să lucrez nimic pentru mine ori să mă odihnesc puțin, visând etc. Anul acesta Istria e p(en)tr(u) mine o calamitate, Spune-mi ce faci cu venitul la C(onstan)ța și când vei putea să vi? Cred de 15 Aug.? Dar va fi prea mult balamuc atunci căci va veni Vodă etc.

Aștept vești de la tine cu o nerăbdare de îndrăgostit (iar va muri Florica dacă citește). Și te sărut de zeci de ori pe ochișorii tăi de culoarea castanei proaspete descojite. Cine crede că-s pervertit e un imbecil. Nu-și dă seama că-s scriitor.

Băiete dragă(,) încă odată te sărut și te doresc. Sănătate Αγότης Τυχής. Mielu”.

13) 1937 august 8 (data poștei din Constanța), scrisă la „Istria sîmbătă seara” și primită pe 9 august în București de I.T., în Calea Victoriei Nr. 61.

Îi mulțumește pentru scrisoarea trimisă și se bucură „că ai și luat hotărârea definitivă pe care o doream atât... al grijii de viitorul tău”. Cu toate suferințele ivite este bine că s-a hotărât și să nu se mai uite în urmă. Să se gândească „numai la viață (în sensul înalt și nobil) care-ți stă înaintea, gândește-te la lucrurile mari și bune pe care le ai, pe care trebuie să le înfăptuiești deoarece ești în stare. Nu ai dreptul să te retragi de la ceace înseamnă datoria și rostul vieții tale, pentru motivul atât de banal care îți stă împotriva. Tu crezi în viață, tu crezi în puterile tale, ai datoria să lupți”.

De asemenea, îi mulțumește „pt. toate serviciile plicticoase și superlativ de anoste... de a ți le cere. Cu percepția te rog să faci bine s-o lași baltă. ...N-am primit Carpații, trebuie să-l fi furat hoții de la Poștă, de aceea te rog să-mi cumperi alt număr de la 15 Iulie și un altul de la 15 Aug. Pe care mi le vei aduce când vii tu la C(onstan)ța”. Mulțumește pentru cele făcute pentru Aurel.

Trecând la „chestia venirii tale la C(onstan)ța” scrie că „data de 3 Aug. a fost un fel de prostie din partea mea. Era însă în legătură cu un proiect al Prof. L(ambrino) care a căzut în apă. Rămâne data de 15 sau mai bine zis sâmbătă 14, adică sâmbăta viitoare“. Se teme „însă că o să fie prea mare hărmălaie la C(onstan)ța(,) atunci(,) cu serbările marinei (vine Vodă) și o prea mare aglomerație la trenuri pt. tine. Și apoi s-ar putea să vină Vodă la Istria și ar fi nevoie de mine”. Se gândește „însă că ar fi amuzant pt. tine să vezi serbările marinei, adică mai ales luminațiile(,) seara(,) în port”. Speră să vină, iar dacă nu sâmbăta cealaltă, pe 21 august. Îi pare însă „rău că n-am unde s-o găzduiesc pe Dna Teodoru, căci ar fi minunat să vie și Dei. Am face un trio splendid”. Iar în Post Scriptum îl sfătuiește să nu facă pozna de a se lăsa „împiedicat de Florica sau de altcineva sau altceva. Trebuie neapărat să ne vedem”.

14) 1937 august 15 (data poștei din Constanța), scrisă sâmbătă seara (14 aug), și primită pe 16 august în București de I.T., în Calea Victoriei Nr. 61.

Scrie telegrafic, având doar 10 minute la dispoziție. Duminică trebuie să fie „în *Histria cu orice preț*”. Cere scuze și o roagă pe „*Dna Teodoru*” să mă ierte”. Vrea neapărat ca I.T. să vină sâmbătă, 21 aug., în Constanța cu acceleratul de dimineața. Cere să-i fie anunțată sosirea pentru a putea programa mașina.

15) 1937 septembrie 19 (data Poștei din Constanța), scrisă la „C(onstan)ța

Duminică”, și primită de I.T., în Calea Victoriei Nr. 61, pe 22 septembrie.

Confirmă primirea „diversele tale epistole una mai drăguță și mai de treabă decât alta. ... Cum să mulțumesc, mai ales, Doamnei Teodoru? Te rog transmite-i cât mai curând cu putință, omagiile mele cele mai respectuoase, mulțumirile mele cele recunoscătoare și sărutările mele de mâini cele mai filiale. Dar, individ odios, cum ai îndrăznit tu, să faci asemenea abuz de putere, și s-o plictisești pe Dna Teodoru, punând-o pe drumuri pentru o mizerabilă chestiune a mea? Mă simt cum nu se poate mai stingherit față de D. Sa și nu știu cum să-i cer iertare. ...

N-am să-ți spun că am primit fotografiile care sunt delicioase. Eu am aerul când de cretin, când de cârnățar sas în vacanță, încolo sunt bine! Tu ai aerul de Beethoven(,) nu în mizerie(,) ci în pană de inspirație.

Noutăți despre mine n-am ce să-ți dau; tot cu bolovanii și cu regimul de la Histria. Printre picături, dau bunul de tipar la volumul meu care va apare peste o lună cel mai târziu și care se prezintă în condiții magnifice (grafice, căci despre conținut nu pot să mă apreciez singur)¹⁵. Am început să lucrez puțin și la volumul meu de nuvele pe care aș fi voit să-l fac să apară în iarna asta(,) dacă voi găsi un editor. O să reîncep(,) dacă am puțin răgaz(,) să colaborez la Bul(etinul) Săpt(ămâni)¹⁶(,) dar cu lucruri puțin interesante ptr. tine. Cu reîntorcerea la Buc(urești) o să iau și alte colaborări, la Viața Rom(mânească) cred, lăsând la o parte Adev(ărul) Lit(erar)(,) care plătește slab, deși mi-e greu să părăsesc o redacție unde am lucrat 6 ani și unde mi-am făcut debutul.

Dragă băiete nu-ți pot ascunde că am f(oarte) mari griji pentru viitor. M-am cam săturat să trag Dracul de coadă și să trăiesc

¹⁵ Este vorba de volumul *La collection de vases grecs du Musée Kalinderu*, București, 1937, 136 p.

¹⁶ Publicație ce a început să apară în București din data de 21 februarie 1937, director fiind Marin Simionescu-Râmnicăneanu. Într-adevăr, mai apoi, Emil Coliu va fi redactor la această publicație, între anii 1938–1939.

într-o cameră de student. La vârsta mea nu mai merge. Nu știu unde să gădesc ceva mai convenabil și mai ales sigur și stabil. Îmbătrânesc (...) încep să mă gândesc la ... pensie. Evident(,) exagerez eu, aci, ca să te mâinii pe tine, dar ceva adevărat este în cele ce-ți spun și îngrijorarea există. Nu mai merge ca până acum — acesta este faptul. Când voi veni la Buc(urești) voi vorbi cu tine despre aceste lucruri și-ți voi cere sfatul. Sper că Florica ne va lăsa răgazul. Cu Profesorul nu pot face nici o combinație pentru că îmi repugnă să fiu salariatul sau subordonatul lui, așa că nici nu mă pot gândi la direcția aceasta.

Văd din ziare că la ai noștri se prepară lucruri grave. Eu n-am vrut să te îngrijorez pe tine dar acum pot să-ți spun că știu din sursa cea mai sigură că Tătărescu va rămâne la guvern cel puțin până în primăvară deoarece cel de Sus o vrea și o impune¹⁷. Rămâne de văzut ce reacțiune va avea faptul la ai noștri.

(...) Sper să fiu în Buc(urești) pe la 15 oct. Mielu

P.S. Păstrează tot dosarul St. Pop din Lumea Rom(ânească)¹⁸. Eu am scăpat câteva articole la început. Urmărește și campania lui Sfarmă Piatră împotriva lui Fitul Pleșcaru (Pamfil Șeicaru)”.

16) 1937 octombrie 4 — carte poștală trimisă din Constanța către ing. I.T., în București, Calea Victoriei nr. 61, sosită pe 5 octombrie.

„Dragă Puiule, n-am mai primit de mult nimic de la tine. Cred că ai fost ocupat cu Congresul și ai fost și plecat la Cernăuți. Îți scriu la repezeală ca să te rog că dacă iei pt. tine bilete la Concertele de la Ateneu să iei și pt. mine. Nu la toate, numai la cele

dirijate de Georgescu și care au un program mai interesant. N-aș vrea să mă coste toată afacerea mai mult de vreo 1500 lei una cu alta. Dar nu știu cum să fac ca să-ți trimit bani”.

Iar ceva mai încolo — „Sunt în așteptarea lui Sadoveanu aici(,) care va veni, sper, la o partidă de vânatoare. Abia aștept reîntoarcerea la Buc(urești) ca să mă așez serios pe lucru personal.”

17) 1937 octombrie 10, duminică spre seară — scrisoare neterminată, și probabil netrimisă, a lui I.T. către E.C. în care-i cere lămuriri la scrisoarea anterioară. I.T. „aflându-mă de la început în fața a două întrebări: Când își va vedea sfârșitul epistola mea? și Dacă rândurile acestea îți vor mai parveni? neștiind data sigură când matale părăsești acele locuri.

În ultima ta c.p. îmi scri de bilete la concertele lui Georgescu, dar uiți să-mi scri de la ce dată pot să-ți iau bilete, căci până astăzi a avut loc primul concert și următorul are loc joia asta, adică la 14 oct.

Sper că suntem de acord că nu are nici un rost să-și iau bilete atâta timp cât nu știu data certă a sosirii tale în capitală”.

N-a mai scris fiind ocupat cu un Congres, între 30 septembrie și 7 octombrie, la Cernăuți. Are salutări din partea Doamnei Ștefănescu. Îi simte lipsa dorind o comunicare cu un prieten pentru a-și vărsa păsurile.

18) 1937 decembrie 30 — carte poștală trimisă din Constanța lui I.T., în București, str. Izvor nr. 23¹⁹ și primită pe 31 decembrie.

„Te înștiințez că voi sosi Duminică seară (2 Ian.) la 10.40 — afară de vreo întâmplare excepțională. Te rog să faci tot posibilul să vii la gară sau după ora sosirii la mine acasă deoarece trebuie să discutăm numai decât situația. Mulțumesc pentru

¹⁷ Guvernul condus de Gh. Tătărescu până la 14 noiembrie 1937 a fost înlocuit de un nou Guvern Gh. Tătărescu, pentru perioada 17 noiembrie–28 decembrie 1937, iar apoi a urmat, între 28 decembrie 1937–10 februarie 1938 Guvernul Octavian Goga.

¹⁸ Cotidian democrat ce a apărut între 2 iunie 1936–februarie 1939 sub direcția lui Zaharia Stancu și a lui Constantin Clonaru (la început).

¹⁹ După căsătorie inginerul Ion Teodoru s-a stabilit în casa avocatului Nicolae Ștefănescu, director la Creditul Funciar Rural, însurat cu Eufrosina Hovsepijan, mătușă a Floricăi Teodoru. Casa se afla pe cheiul Dâmboviței între Podul Izvor și Podul Mihai Vodă.

telegramă — dar cunoșteam deja evenimentele.

Cu toată dragostea — pe Duminică seara. Dreptate. Mielu”

19) 1938 iulie 15 — carte poștală trimisă pe 15 iulie 1938, din Constanța, către I.T., în București, str. Izvor nr. 23

„Dragii mei. Nu știu voi ceți fi pățit cu licoarea de pomușoară a Picăi dar pe mine știu că era să mă facă să pierd trenul. Deșteptătorul meu și-a destins întreg arcul fără a izbuti să mă trezească. Cu mari eforturi am izbutit să nu rămân de căruță. — În altă ordine de idei, aici nu prea e multă lume afară de hotelul Rex (= Bolby) care e plin până la 1 Sept. (angajat dinainte). Figuri (vreau să spun siluete) interesante prea puține. Am ochit totuși câteva perechi de umeri (+ etc) demni de reținut pe care i-am pus deoparte să-i împart frățește cu Puiu, bine înțeleș, cu voia ta, Florica! — Ho! Dragilor! apoi îmi pare ghine că nu vă mai perpeliți ghe cald că am auzit c-o fost dat Domne Drăguțul o țâr de ploaie! Acilea nu e nevoe că e apă destulă aleter. Întorcând-o iar pe moldovenește(.) că e limbă mai oablă(.) trebuie să vă spun că n-am alte noutăți. De luni încoace eu aproape n-am ieșit din casă: am stat și-am lucrat ceva urgent care trebuia terminat. Măine plec la Istria pentru zece zile după care mă întorc iar la C(onstan)ța până la 5 Aug. Sper să vă mai dau un semn de viață (...)

P.S. Cu deschiderea ruletei de aici nu se simte încă nimic. Păcat!

P.S.2 Dacă te interesează, procură-ți revista Mercure de France no de la 1 Iulie. Este acolo un articol în care se vorbește de subsemnatul”.

20) 1938 august 16 (data poștei din Constanța), scrisă în Constanța, str. Traian Nr. 5, pe 16 august, și primită pe 17 august în București de I.T., în strada Izvor Nr. 23.

I se adresează „Cher Oldboy,

Am primit rândurile-ți și simandicoasa-ți mutră(.) de care am auzit că ești foarte

mândru (mă întreb de ce?)(.) și-ți foarte multam pentru cinste. Te trudești pe o pagină să-mi descri întrevederea ta cu Liv. Dar nu mi spui în două cuvinte principalul (pentru mine), adică rațiunile convertirii sale cum și cele ce cred foștii lui patroni despre situație...

June prim amarez, seducător de fecioare americane de 0 carate (deci aproximative) văd că tot nu te-ai lăsat de obiceiul pălăvrăgelii și al lăudăroșiei...

Și eu, întocmai ca și tine, am început să mă plictisesc de rutină și de lipsa de parale. În iarna asta trebuie să nimerim cumva căci nu mai merge. Acum, că au trecut căldurile și că n-o să ai ce face la Slănic, pune-ți creierul la teasc și imaginează ceva...

Într-o dispoziție prea bună nici eu nu mă găsesc. Am început să mă cam plictisesc și de Istria unde viața nu mai e ce era odinioară, deoarece e prea multă lume și <civilizație>. Nu mă mai trage parcă inima și am avut câteva ciocniri cu Maestrul pe care de altfel am să-l pun în gardă să nu mai conteze pe mine. Spiritul de sacrificiu pentru știință și altruismul merg când ești mai tânăr și merg, mai ales, într-o țară care se gândește să-ți zică măcar <merçi> pentru ele. La noi unde știința te face să mori de foame, la ce bună această încăpățănare întru sinucidere?

Dar să las gândurile negre și să surâd viitorului. Deci în iarna aceasta tu + eu trebuie să facem ceva. Ce? nu știu încă? Ceva care să ne aducă multe parale, cât mai multe.

Aurel, care a fost sâmbătă aici(.) mi-a dat ceva vești despre tine. Te anunț că ai să te plictisești la Slănic de moarte. Dacă ar fi deschis măcar Casinoul! Nici aici la Mamaia nu s-a deschis și nici nu se va deschide, căci altminteri te-aș fi adus să încercăm marea cu degetul. Hotelul Rex de la Mamaia (= Hobby) e o frumusețe: de o eleganță și de o gomă teribilă. Am găsit, numai în treacăt, ceva negrese bine. În tot cazul am și ales două apartamente pentru noi doi la anul (fără Florica) când vom putea plăti 30.000 lei pe lună pensiunea pentru aventuri șic! cu

fecioare mai mult sau mai puțin americane e un loc potrivit și agreabil.

(...) A trebuit să-i scriu o scrisoare de condoleanțe lui Ionel Kirmaier pe care, nu știu din ce motive, Simionescu R(âmniceanu) l-a concediat din redacția Bul(etinul) Săpt(ămâni). E pentru el o situație mizerabilă deoarece are nevoie de parale și nu știu dacă va găsi așa curând un post cât de cât. Dacă-l întâlnești la întoarcerea din concediu încearcă de-l vezi și invită-l la masă să-l mai remontezi puțin...

P.S. Multe sărutări bombonicăi de Florica..."

21) 1938 octombrie 28 — o telegramă trimisă din Cogeașlac prin care îl roagă pe I.T., în București, str. Izvor nr. 23, „*treci neapărat astăzi seara orele 23 pe la mine*”.

22) 1939 iunie 24 carte poștală trimisă din Focșani, str. Mihail Kogălniceanu nr. 17, unde se afla în armată, către ing. I.T., în str. Izvor nr. 23, primită pe 25 iunie.

„Aici, militarie la toartă, trageri etc și pe lângă toate și instrucție pe jos ca pifanii. Așa vor mărimile și inspecțiile se succed ca loviturile de mitralieră. Fizicește obosit mort, moralmente destul de deprimat din cauza situației imposibile pe care o cunoști și în fața căreia nu am decât să mă închist(ez). Concentrarea e de 20–25 zile. De scăpat nici vorbă și intervenția Prof. nu se arată eficace, care întârzie. De altfel nu e o afacere deoarece mi s-ar muta zilele făcute și la toamnă aș fi rechemat. Ori eu aveam absolută nevoie de libertate tocmai săptăm(âna) care trece pentru călătoria la Istria în scopul pe care-l știi. Lucrul devenind imposibil, acum aș prefera să rămân ca să scap odată de bucluc. (...) La 4,30 sunt la cazarmă (comand. la 5) unde stau până la 8 seara cu o pauză de 2 ore la prânz”.

23) 1939 iunie 27, vineri, carte poștală trimisă din Focșani către inginerul I.T., str. Izvor nr. 23, București și primită pe 1 iulie.

„Se poate să vin în Buc. pt. 24 ore, sâmbătă la orele cinci după amiază (...). Cum voi fi ocupat toată seara mă poți vedea duminică dimineața între 9 ½ și 11 acasă. Dacă nu-s acasă mă cauți la Dl. Gică. Dacă eventual am un moment liber sâmbătă seară îți voi telefona ca să luăm o întâlnire după ora 11–12 sîmbătă seară. Altcum duminică dimineața și eventual la dejun.

Asta-i tot. Sărut mâna și la revedere, Serg.TR Coliu St Emil”.

24) 1939 august 4 (data poștei din Constanța), scrisă la „Histria, Joi 3”, și primită de I.T., în București, str. Izvor Nr. 23, pe 5 august.

„Îți scriu tot din Histria unde voi rămâne până luni 7. Aceasta din pricină că nu am dus-o de loc bine cu sănătatea(,) zilele acestea. Probabil o răceală, care m-a făcut incapabil de orice activitate. Îți spun asta pentru tine, nu o repeta familiei mele ca să nu se alarmeze inutil. Dacă ai ceva urgent să-mi comunică îmi poți deci scrie sâmbătă sau duminică tot aici, la Histria. ... Indată ce mă stabilesc la Iglia îți voi scrie punându-te în curent cu situația și indicându-ți când vei putea veni și tu acolo...”

În altă ordine de idei(,) despărțirea de Joia trecută a fost destul de penibilă. N. care mai înainte îmi impunea să privesc situația cu optimism, a avut o adevărată criză de tristețe și anexe căreia nu m-am putut împotrivi. Dacă ar mai (fi) fost posibil ar fi renunțat la călătorie etc. Eu suport lucrurile cu destulă răbdare, cel puțin deocamdată. La acestea mă ajută, e drept și faptul că nu sunt nici o clipă singur și n-am răgaz să cad în prada ideilor negre. Ce va fi mai târziu, vom vedea.

Când ai vreme scrie-mi câte ceva. Ce faci, cum te împaci cu viața de burlac și cum te folosești de avantajele ei. Știi că toate acestea pe mine mă amuză ca orice vine de la tine. Mă ierți că nu prea sunt în vervă și fără șir la idei, dar e de vină febra.

Ceea ce am căutat împreună cu tine la Buc. pentru călătoria noastră n-am găsit nici

la Cța așa că am renunțat. Vom căuta pe îndelete în octomvrie. În schimb i-am dat a treia și de la plecare o cablogramă pe vapor care cred că i-a făcut aproape aceeași plăcere”.

După ce regretă că nu sunt împreună, închie prin: „Trimite-i Floricai multe sărutari de la mine. Pe tine te pupă cu drag, Mielu”.

25) 1939 august 28 (data poștei din Brăila), scrisă duminică și expedită prin Oficiul (Poștal) Măcin, Cariera Trosmis (Troesmis), și primită în București, pe 29 august, de I.T., strada Izvor nr. 23.

Speră că a „primit telegrama mea. Nu te-am chemat pt. Sâmbătă și Duminică asta deoarece îl aștept pe Dl Lambrino și o să trebuiască să mă țin de el(,) dacă vine.

Acum sunt instalat la Turcoaia așa că am unde să te găzduiesc; ai să dormi cu mine în pat ca în vremile bune,

... Între orele 6 dim(ineața) și 6 seara eu sunt la șantier așa că mă găsești acolo. Dacă aș ști când vii și-ai trimite căruța la șosea, la mașină. Dar poți veni și cu unul din cele două vaporeturi, Lydia și Concordia care pleacă în fiecare zi la 9 dim din Brăila și ajung la 12 aici. Cobori fie la ferma Straos, fie mai bine la Cariera Trosmis (Troesmis). În amândouă locurile întreb de mine: Dl Profesor sau Inginer cu Cetatea.

Ceeace mă încurcă e faptul că zilele acestea o să trebuiască să mă duc la Brăila pentru bani. Așa că stând la Brăila să treci să întreb de mine la Hotel Bristol unde o să las vorbă. Mai bine ar fi însă să vii cu mașina căci așa mă prinzi la șantier deoarece eu nu voi pleca la Brăila înainte de ora 7 dim. Ori mașina sosește la 5 ½.

Aurel îmi scrie că este concentrat la 10 sept: așa că fiind aici o să poți veni des la mine”.

În încheiere îl roagă să rezolve cu Percepția și-l așteaptă.

„Dragul meu îți mulțumesc pt. scrisoarea ta în care mă încurajezi cu atâta căldură pe chestia N. Eu am aceeași încredere

ca și tine, dar împrejurările pot face să nu ne vedem cine știe câtă vreme și lucrul acesta mă torturează. Cred că înțelegi lucrul acesta. Vom mai vorbi și-ți voi arăta scrisorile ei.

Textul radiogramei: Toujours avec vous. Attend octobre.

Te aștept cu nerăbdare și te sărut, Mielu”.

26) 1939 octombrie 4, cu data poștei din Cogealac 5 octombrie, trimisă din Histria de Marcelle Lambrino „Domniei sale Domnului Ion Teodoru Inginer”, în București, strada Izvor nr. 23, primită pe 6 octombrie.

„Cher Monsieur,

J’espère que cette lettre vous trouvera convalescent et bien sagement couché dans votre lit. J’écris par le même courrier aux Sadoveanu pour leur annoncer votre visite — quand vous serez remis.

Faites en sorte qu’ils comprennent qu’il ne faut plus L’appeler Domnul Inginer E. Coliu — comme Mihail Sadoveanu l’a fait jusqu’à présent.

Si vous avez quelque chose a me communiquer écrivez moi ici où je resterau au moins un mois, puisque rien ne m’appelle à Focșani, pour le moment du moins, car j’ai commandé une sorte de lyre en immortelles que j’espère porter moi-même la bas.

Si vous vous sentez plus tard assez bien pour venir ici, à Histria vous me ferez plaisir.

Je fait des vœux pour votre prompt rétablissement et vous prie, en souvenir de votre Ami, de compter toujours sur moi

M(arcelle) Lambrino

Cetatea Histria, prin Cogealac, jud. Constanța”.

27) 1939 octombrie 11, scrisoare trimisă de Nicole de Seuri (? sau Sauvini?), din Gaillac, Tarn, (ștampila poștei din Toulouse) Franța, către I.T., în București, Strada Izvor nr. 23, primită pe 20 octombrie.

„Monsieur

La si triste nouvelle que m'apprend votre lettre me cause une très vive peine. Je n'arrive pas a croire que je ne reverrai plus sur cette terre ce cher ami.

Il n'était pas de ceux que l'on peut oublier — il avait les qualités les plus rares du cœur et de l'intelligence.

Notre ami m'avait si souvent parlé de vous monsieur, qu'il me semble vous connaître. J'unis mon douloureux souvenir au vôtre”.

28) 1939 octombrie 15, duminică, trimisă din Aleșd, jud. Bihor, de către ing. Aurel Coliu, ce se afla concentrat ca locotenent în rezervă în Batalionul 3 Pionieri de Munte, primită de I.T., în București, str. Izvor nr. 23, câteva zile (16 sau 18 oct. — ștampila poștei parțial vizibilă) mai târziu.

„E de prisos să-ți cer scuze pentru lipsa de grațitudine, cu care am lăsat să treacă un timp atât de lung, fără a-ți trimite câteva cuvinte.

E inutil să-ți spun că m-am gândit la tine și că în puținele rânduri ce am scris, am rugat pe Tezi să se intereseze de tine.

Nădăjduiesc că ai trecut cu bine peste operația ta și că te afli acum restabilit pe deplin; dacă nu e încă astfel ți-o doresc din toată inima.

La începutul săptămânii acesteia am schimbat de poziție, aflându-ne acum în Aleșd, comună situată la ~ 40 km de Oradea, pe linia Oradea-Cluj.

Pregătirile de plecare, deplasarea — ce a durat trei etape de noapte — și în fine instalarea aci, au făcut să treacă timpul, fără să mă mai pot ocupa și de altceva decât de ale oștirii.

Nădăjduiesc însă că la sfârșitul celei viitoare voi obține permisia de 20 zile ce se acordă tuturor. Te voi căuta atunci în Buc(urești) și vom mai pune la punct chestiunile pendinte; poate în acest răstimp va fi acolo și Profesorul, pe care îl voi anunța de asemeni”.

În încheiere transmite cele cuvenite Dnei și Dlui Ștefănescu, lui Coca și Niki Nicolau, precum și Floricăi Teodoru.

Iar în final dorim a reproduce câteva din rândurile Necrologului publicat de Scarlat Lambrino în Revista Istorică Română, volumul IX, din 1939, paginile 505–506.

„În luna Septemvrie 1939 a încetat din viață la Focșani Emil Coliu, asistent al facultății de Litere din București. Știința noastră pierde cu acest tânăr învățat unul din cele mai distinse elemente care s-au afirmat în domeniul arheologiei clasice în ultima vreme.

După strălucite studii făcute la Facultatea de Litere din București, Emil Coliu, cu entuziasmul său care nu se risipea în vorbe deșarte, a venit să-mi ofere serviciile sale la săpăturile arheologice de la cetatea Histria. Nouă ani la rând și-a sacrificat acolo fiecare vară, ajutându-mă să scot la lumină ruinele cetății. Acolo a adăus la solida sa pregătire științifică, cunoștințele tehnice care aveau să facă din el un excelent arheolog. Între timp, Universitatea din București l-a distins trimițându-l ca membru al Școlii Române din Roma. Împrejurări neprielnice nu mi-au îngăduit decât abia în primăvara anului 1939 să-l propun pentru postul de asistent și să-i încredințez săparea cetății romane Troesmis din Dobrogea, misiuni pe care desăvârșirea științifică ale lui Emil Coliu le merita de mult și cu prisosință.

Dispariția lui privează Universitatea din București și știința românească de un element tânăr de o rară valoare. Ca dovadă stau lucrările pe care a avut răgazul să le pună la punct în scurta lui viață științifică. (...) frumoasele sale scrieri literare în care se vedea un spirit ales care-și căuta drumul, este destul să pomenesc pe acelea în care s-a arătat un desăvârșit arheolog, cunoscător al antichității clasice. Emil Coliu a dat o documentată și definitivă explicație celebrului sarcofag cu simboluri, găsit la Constanța, punând astfel capăt unei interminabile discuții științifice. (...) În teza sa

de doctorat a adus la cunoștință lumii savante una din cele mai importante colecții de vase grecești din țara noastră. (...) În alte studii pe care le posed în manuscris și care vor fi publicate în curând, sunt cercetate o inscripție greacă, o splendidă statuă de marmură din epoca clasică greacă, o serie de reliefuri romane și problema trofeului de la Adamclissi. În toate aceste studii se vădesc o seamă de calități deosebite, și anume o rigoare științifică remarcabilă și în special o precisă înțelegere a gingașelor amănunte ale picturii și ale sculpturii antice care atestă o școală, un curent, o epocă sau o regiune.

De aceia revista noastră înregistrează cu adânc regret dispariția tânărului savant în care știința noastră pierde una din nădejdiile sale cele mai frumoase, iar eu un prețuit colaborator și un iubit prieten.”

Din păcate, de soarta acelor manuscrise menționate mai sus nu știm nimic ...

În curând, mai bine spus la anul, în 2009, se împlinesc 70 ani de la plecarea primului, a expeditorului majorității scrisorilor, și 15 ani de la dispariția celui de al doilea, a destinatarului ...

EXPLICATION DES FIGURES

Planche 1. 1 – Emil Coliu, 2 – Ion Teodoru, 3 – Légitimation d’Emil Coliu de l’Ecole Roumaine de Rome, 4 – vue de Histria, Marcelle Lambrino

Planche 2. 1 – Lettre d’Emil Coliu 2u 28 août 1939, 2 – lettre de Marcelle Lambrino du 4 octobre 1939

AUTOR

George Trohani

Muzeul Național de Istorie a României

gtrohani@yahoo.com